

Suomen talouden tulevaisuuden haasteista

Erkki Koskela

Professori

Helsingin yliopisto

Suomen talouskehitys on 1990-luvun alun lamasta nousun jälkeen ollut poikkeuksellisen hyvää monilla asioilla mitattuna. Reaalisen BKT:n ja teollisuustuotannon kasvu on ollut korkea, rahoitusmarkkinat ovat vakautuneet, reaalikorot laskeneet ja teollisuuden hintakilpailukyky on saavuttanut ennätysmäisen tason. Nopeasta kasvusta huolimatta ongelmaksi on jäänyt huomattavan korkea rakenteelliseksi muodostunut työttömyys. Korkea työttömyys myötävaikutti siihen, että valtiontalous oli pitkään alijäämäinen.

Miten rakenteellista työttömyyttä voidaan supistaa? Uskon, että monista syistä rakenteellinen työttömyys laskee lähiaikoina 'automaattisesti', ei ainoastaan Suomessa, vaan muuallakin Euroopassa. Ensinnäkin reaalikorot rahanliiton syntymisen myötä ovat alentuneet sitten 1990-luvun alun aikojen. Koska euro kelluu, spekulatiivisia hyökkäyksiä, joita vastaan pitäisi puolustautua kireällä rahapolitiikalla, ei tule. Tämä – kuten myös taloudellisen integraation kasvusta johtuva kilpailun kiristyminen yritysten kesken – johtaa hinnoittelulisten laskuun ja sitä kautta työttömyyden alenemiseen. Pitkällä aikavälillä palkkavaatimukset tulevat mal-

tillistumaan kahdestakin syystä. Ensinnäkin työn kysynnän herkkyyks työvoimakustannusten vaihteluille lisääntyy mm. kasvavan reaali pääoman liikkuvuuden vuoksi. Toiseksi EKP:n inflaatiotavoite 'kurinalaistaa' palkanmuodostusta, koska EKP ei 'siunaa' kansallisen tason palkankorotuksia.

Myös politiikalla voidaan tukea rakenteellisen työttömyyden alenemistä. Verotuksen reformit vaikuttavat työttömyyteen. Nykyinen hallitus on ryhtynyt keventämään työn verotusta, joskin se on tapahtunut verrattain hitaasti. Myös verotuksen rakennetta olisi hyvä miettiä. Onko jokin erityinen syy miksi työvoimaa tuotannon tekijänä verotetaan eri asteella kuin esimerkiksi energiaa? Jos työnantajamaksut ylittävät energiaveroasteet, niin verotulokertymää ennallaan säilyttävä energiaverotuksen kiristäminen ja työnantajamaksujen alentaminen johtaa tuotannon yksikkökustannusten alenemiseen.² Työmarkkinainstituutioihin liittyvät reformit, jotka ovat luonnollisesti poliittisesti

² Ks. Koskela, E., Schöb, R. ja Sinn, H.-W. (2001): *Green tax reform and competitiveness*, German Economic Review, 2(1), 19–30.

herkkiä, voivat myös myötävaikuttaa työttömyyden alenemiseen. Työttömyyskorvausjärjestelmän (korvauksen saantiehtot, korvauksen taso suhteessa palkkaan ja korvauksen kesto) etuisuuksien kaventaminen pienentää työttömyyttä. Lopuksi haluan kiinnittää huomiota siihen, että maamme talouden nopeasta kasvusta huolimatta aktiivisten työvoimapolitiittisten toimenpiteiden kohteena olevien osuus on säilynyt yllättävän korkealla. Pitäisi selvittää, mistä tämä johtuu.

Lähitulevaisuudessa väestön ikääntyminen luo paineita julkiselle taloudelle. Ns. vanhushuoltosuhte (yli 65-vuotiaat suhteessa työikäiseen väestöön) on EU-alueella kasvamassa voimakkaasti. Eurostatin ennusteiden mukaan vanhushuoltosuhteen kasvu tulee olemaan Suomessa EU-alueen nopeinta seuraavan vajaan parinkymmenen vuoden aikana. Tämä aiheuttaa paineita julkisen talouden kestävyydelle, koska eläkkeiden rahoitus on pitkälle ”pay as you go”- eli ns. jakoperiaatteen mukainen, jolloin eläkkeet rahoitetaan aktiiviväestöltä perittävillä maksuilla. Ongelmaa on jo pahentanut se, että varhais- ja osa-aikaeläkkeet ovat lisänneet kannustimia siirtyä eläkkeelle aikaisemmin.

Mitä pitäisi tehdä?

Ensinnäkin, eläkejärjestelmän rahoitusperiaatteita pitäisi muuttaa enemmän rahastoivaan suuntaan. Mielestäni ei kuitenkaan pitäisi siirtä täysin rahastoivaan järjestelmään, koska silloin mahdollisuudet jakaa jotakin sukupolvea koskeva sokki useille sukupolville poistuu. Toiseksi, varhais- ja osa-aikaeläkkeiden kannustimia pitäisi heikentää ja näin vahvistaa aktiiviväestön mahdollisuuksia vastata julkisen talouden tuleviin rahoituspaineisiin. Väestön ikääntymisen luomien paineiden tosiasiallinen merkitys riippuu mm. siitä, mikä on talouden reaalinen kasvu tulevaisuudessa. Jos kasvu ylittää valtionvelan reaalikoron, antaa se paremmat mahdollisuudet julkisen talouden kestävyuden kannalta. Tällöinhän esimerkiksi vuosittainen budjettitasapaino johtaa velka/BKT -suhteen alenemiseen. Myös työttömyyden mahdollinen aleneminen parantaa mahdollisuuksia ottaa vastaan ikääntymisen luomat paineet. Kun joka tapauksessa valtiontalous joutuu väestön nopean ikääntymisen vuoksi kasvaviin paineisiin, täytyisi kaiken varalta miettiä valtiontalouden prioriteetteja. □